



# RELIGIOZNOST I DELINKVENTNOST: ISTRAŽIVAČKI REZULTATI NA POPULACIJI MARIBORSKIH STUDENATA

Sergej FLERE  
Pedagoški fakultet, Maribor

UDK: 316.624-057.87(497.4 Maribor):248  
248.3-057.87(497.4 Maribor):316.624

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 25. 2. 2004.

Odnos između religioznosti i delinkvencije proučava se na istraživačkom uzorku (1200) studenata Mariborskoga sveučilišta (2003.). Pozivajući se na tvrdnje Hirschiya i Starka (1969.) da ne postoji veza između religioznosti i delinkvencije, kao i na postmodernističke transformacije religioznosti u relativističkom smjeru, pretpostavilo se da neće biti poveznice između religioznosti i delinkvencije. To je, međutim, opovrgnuto u ovom radu pronalaskom značajnog odstupanja u omjeru počinjenja delinkventnih djela među onima koji su izrazito religiozni i onih koji to uopće nisu. Utvrđeno je da osobna religioznost svakako ima inhibirajući učinak na opći tip delinkvencije, premda beta-koeficijent nije bio visok (.155, sig. .000). Postoje naznake da religioznost inhibira delinkventno ponašanje kod onih koji žive izvan velikoga grada, u manjim i ruralnim mjestima, što podupire stav Starka i dr. (1982.) o "moralnoj zajednici" kao okruženju u kojemu religioznost ima utjecaja, u našem slučaju samo neznatnoga. Posredovale su i druge varijable, od kojih je spol bila najjača.

✉ Sergej Flere, Sveučilište u Mariboru, Pedagoški fakultet,  
Koroška c. 160, 2000 Maribor, Slovenija.  
E-mail: [sergej.flere@uni-mb.si](mailto:sergej.flere@uni-mb.si)

## UVOD

531

Odnos između religioznosti i kriminaliteta, odnosno delinkvencije, predstavlja jedno od onih područja društvenih znanosti koje nije nimalo zapostavljeno, iako su provođena empirijska istraživanja relativno rijetka izvan SAD-a.

U ovom je kontekstu neprijeporan klasičan Durkheimov stav o religiji i njezinim funkcijama u društvu, uključujući funkciju obuzdavanja pojedinca s neograničenim željama i prohtjevima, ali ne nužno i agresivnim pojedincem (Durkheim, 1914.). Pojedinač ima dvostruku narav. Društvenu stječe odgojem, u kojem je religija jedna od temeljnih sastavnica. To je, istina, nemoguće utvrditi kod ranoga Durkheima, jer u početku autor daje prednost državnom odgoju. No teza je razvidna kasnije, i to u njegovoj temeljnoj studiji o religiji (Durkheim, 1913.).

Parsonsovo pak tumačenje religije, prema kojem se ona nalazi na samom vrhu informacijske piramide kulturnoga sustava, motivacijski joj pridaje najveće značenje: religija ima odlučujuću funkciju i u moralnom smislu, jer uspostavlja moralnu i motivacijsku ravnotežu (Parsons, 1951./1964., 164). To znači da religija ima odlučujuću ulogu u čovjekovoj vanjskoj kontroli i njegovoj samokontroli (Parsons, 1951./1964., 292-297). Temeljna funkcionalna postavka sastoji se u tome da s religijom općedruštveni moral i vrednote dobivaju nadnaravnu sankciju, što osnažuje norme u njihovoj obveznosti i prisilnosti. Stanovit broj znanstvenika zaključuje da religioznost, uz obožavanje Boga, dovodi do štovanja autoriteta i institucija uopće, jer je Bog, posebice monoteistički, simbol društvenoga autoriteta (Cortes i Gatti, prema Tittle i Welch, 1983., 657). Naravno, sve je to prihvatljivo samo pod uvjetom da temeljne vjerske moralne i kaznenopravne norme ulaze u sustav općih temeljnih vrijednosti koje su predmet zaštite. To je ujedno i polazište našega istraživanja.

Empirijska istraživanja odnosa između religioznosti i delinkvencije (kriminalitet, devijantnost) u društvenim znanostima dobivaju veći zamah posebice provođenjem ispitivanja koja su zajedno provodili i objavili T. Hirschi, danas najviše citirani kriminolog i R. Stark, jedan od najpoznatijih religijskih sociologa (Hirschi i Stark, 1969.). Tumačeći podatke prikupljene tijekom ispitivanja provedenoga u Kaliforniji, a u kojima ne nalaze povezanost između religioznosti i delinkvencije, obojica učenjaka odbacuju mogućnost povezanosti tih pojava, smatrajući da (ne)religioznost gotovo uvijek prethodi obrascima ponašanja, pa i mogućim kriminalnim radnjama. "Sudjelovanje u vjerskim obredima i vjera u nadnaravni sustav nemaju nikakav utjecaj na prijestupnika, jer vjera nema značenja za delinkvenciju, jer...vjerovanje u mogućnost uživanja ili patnje na drugome svijetu ne može se, a vjerojatno se nikad neće ni moći, nadmetati s uživanjima i patnjama u ovozemaljskom životu" (Hirschi i Stark, 1969., 211-12). Ovdje je već vidljiv Starkov stav prema čovjekovu djelovanju, koji ulazi u okvire teorije racionalnoga izbora.

Kasnija su istraživanja usmjerenija na pobijanja i modifikacije toga smjeloga stava. Riječ je, dakle, o pokušajima dokazivanja da religioznost može biti važan čimbenik u obuzdavanju delinkvencije u okviru shvaćanja koje je iznio Durkheim, ili pak u okviru psihologijskih shvaćanja.

Sam Stark dao je jednu takvu, čini se, najpoznatiju modifikaciju. Riječ je o tvrdnji da religioznost ima obuzdavajući utjecaj u odnosu na kriminalne radnje, ali samo u specifičnim uvjetima: ne bilo koja religioznost pojedinaca, nego religioznost koja je sastavni dio "moralne zajednice", tj. sredine koja je i sama vjerski integrirana i prožeta vjerom. Suprotno tome, u sekulariziranim, odnosno dezorganiziranim, sredinama religioznost pojedinaca nema nikakva utjecaja na kriminalitet. Stark i suradnici potvrdili su tu hipotezu potkrijepljenu podacima iz pojedinih dijelova SAD-a te utvrdili da religioznost nema utjecaja na "zapadnoj obali", smještenoj nasuprot tzv. biblijskom pojasu (Stark i sur., 1982.). Dakle, riječ je ovdje još jednom o funkcionalnom izvođenju. U američkoj je pak literaturi ipak postavljena, ali i potvrđena, i suprotna hipoteza: religioznost je relevantna naročito u uvjetima normativne i egzistencijalne neizvjesnosti i dezorijentacije, odnosno anomije. Budući da se odnosi na *ultimate reality*, hipoteza je potpuno u skladu s Parsonsovim određenjem religije kao najviše i posljednje instance morala, kulture i motivacije. Tu su pretpostavku istraživali Tittle i Welch (Tittle i Welch, 1983.). Njihovi rezultati pokazuju da prisutnošću normativnoga nesuglasja u društvu, kada je riječ o normativnoj neizvjesnosti ili nedostatku moralne prisile, vjerski propisi postaju važniji kao čimbenici obuzdavanja (Tittle i Welch, 1983., 672-673).

## HIPOTEZE

---

*Prva* pretpostavka jest tvrdnja da u slovenskom društvu religioznost nema utjecaja na delinkvenciju. Proizlazi iz: 1. postavke Hirschija i Starka, da nagrade i kazne na drugom svijetu nisu dovoljno uvjerljive s obzirom na djelovanje na ovom svijetu i 2. postmodernoga karaktera današnje slovenske religioznosti, koju karakterizira relativizam vjerovanja, odsutnost društvene prisile glede vjerovanja te eklekticizam vjerovanja, gdje se netradicionalna vjerovanja miješaju s tradicionalnim (Lavrič, 2002.).

*Druga* se pretpostavka odnosi na selo, gdje religioznost još uvijek može imati stanovit obuzdavajući utjecaj, i to na ono selo, gdje je tradicionalna religioznost još uvijek prisutna, a selo još uvijek funkcionira kao "moralna zajednica" (Stark i sur., 1982.).

Provjeravanje ćemo usmjeriti na hipotetičke čimbenike koji imaju različite teorijske izvore: niska samokontrola, koncept Hirschija i Gottfredsona (1990.), tj. sociopsihološki koncept koji se podudara s formiranjem samokontrole u vrijeme djetinjstva uz odgovarajući stupanj discipline. Obratit ćemo pozornost na stupanj povezanosti s roditeljima, obrazovanje, društveno podrijetlo (naobrazba roditelja i njihovo seosko ili gradsko podrijetlo, što ulazi u već spomenutu drugu hipotezu) te konačno spol i maskulinitet (Bem, 1981.), koji ulaze u niz karakteristika osobnosti, socijalno konstruiranih i odvojenih od samoga spola.

## METODA

---

Godine 2003. provedena je anketa na 1200 studenata Mari-borskoga sveučilišta. Uzorak je bio kvotnoga tipa i obuhvaćao je sve ustanove i sve godine studija. Izvanredni studenti nisu bili posebno obuhvaćani anketom. Uzorak je odražavao brojčanu nadmoć djevojaka u odnosu na suprotni spol (58 : 42%). Starosna dob kretala se između 18 i 26 godina, s neznatnim brojem starijih (oko 1%), a prosječna starost bila je 21,7 godina.

*Prva neovisna varijabla* jest indeks religioznosti sastavljen od 11 tvrdnji, gdje su gotovo razmjerno zastupljene sljedeće dimenzije religioznosti: (a) ritualnost (osobna molitva i bogoslužje), (b) slaganje s temeljnim dogmatskim kršćanskim postavkama (Kristova narav, trojstvo, uskrsnuće), (c) privlačnost vjerske prakse (odbacivanje stajališta da su vjerska praksa i obredi dosadni: npr. "Misa mi se čini dosadnom"), (d) vjersko traganje (*quest religiosity*: npr. "Želim voljeti Isusa", "Volim učiti o Bogu" itd.), koje obuhvaća sklonost prema osobnom vjerskom usavršavanju.

U svim je primjerima bila riječ o tvrdnjama s kojima su ispitanici izražavali slaganje / neslaganje u pet stupnjeva. Većina tvrdnji bila je pozitivno usmjerena, a ostale smo rekodirali. Sve je izraženo kršćanskim rječnikom, uzimajući u obzir rimokatoličku vjeroispovijed. Faktorska analiza potvrdila je izrazitu jednodimenzionalnost naše ljestvice ( $\alpha=0.72$ ).

*Druga neovisna varijabla* koju ćemo kasnije unijeti u analizu jest niska samokontrola, prema Gottfredsonu i Hirschiju (1990.). Spomenuti autori ponudili su "opću teoriju kriminaliteta", premda se čini da ona odgovara prije svega mlađoj populaciji i općem kriminalitetu. Prema teoriji Gottfredsona i Hirschija, sklonost prema kriminalnim radnjama stječe se u djetinjstvu, i to nedostatkom internalizacije mehanizama unutarnje kontrole. Oni obuzdavaju pojedinca, inače imanentno sklonoga vršenju onih radnji koje brzo i bez poštivanja dugoročnih efekata dovode do užitaka, a među koje ulazi i

kriminalitet. Uspješna socijalizacija dovodi do formiranja samokontrole, tijekom koje pojedinac uzima u obzir dugoročne vlastite i tuđe interese. (U takve radnje ubrajaju se uživanje alkohola, droga i cigareta, ubojstvo, ali već i samo nevezivanje pojasom tijekom vožnje.) Prema operacionalizaciji Grasmicka i suradnika (1993.), niska se samokontrola sastoji od 6 komponenata: impulzivnost, usredotočenost na lakše zadatke, sklonost prema riziku, davanje prednosti fizičkim nad mentalnim djelatnostima, usredotočenost na samoga sebe i gubitak samokontrole u ponašanju. Grasmick i Vazsonyi sa suradnicima (2001.), tijekom poredbenih istraživanja provedenih među omladinom u 4 države, svaku su od tih dimenzija predstavljali većim brojem tvrdnji. Mi smo svaku dimenziju predstavili samo jednom tvrdnjom, koja se kod Vazsonyia potvrdila kao indikativna. Te su tvrdnje sljedeće: "Često činim ono što mi donosi neposredno zadovoljstvo bez obzira na dugoročne posljedice", "Ne volim zadatke kod kojih moram do kraja napregnuti svoje sposobnosti", "Ponekad ulazim u rizik samo zbog toga što mi se neka djelatnost u tom trenutku sviđa", "Gotovo uvijek osjećam se bolje kad se krećem nego kad sjedim i razmišljam", "Kad sam ljut, više razmišljam o tome kako ću nekome nanijeti bol nego da s njim popričam." Te smo tvrdnje pokušali oblikovati u smislenu ljestvicu niske samokontrole.

*Treća je neovisna varijabla*, prema Sandri Bem (1981.), maskulinitet (prema kraćoj varijanti, koju je sama definirala). Riječ je o deset karakteristika osobnosti za koje Bem ne tvrdi da su nužno naslijeđene, nego mogu biti socijalno konstruiranoga karaktera, ali koje se u istraživačkoj praksi smatraju kontrolnim čimbenicima u odnosu na sam spol, čimbenik koji univerzalno i značajno korelira s religioznošću i kriminalitetom (Francis, 1991., 1997., 1998.). To su: agresivnost, dominantnost, sposobnost vođenja, autoritativnost, odlučnost, nametljivost, neovisnost, silovitost, obrana osobnih stajališta, rizik. Femininost, kako kaže Bem, ne unosimo u analitičku shemu, jer njome ne bismo pridonijeli objašnjenju, a ni teoretski ona nije značajna.

*Ovisna je varijabla* delinkventnost. Niz akata koji proizlaze iz postavki Hirschija i Gottfredsona preuzet ćemo od Vazsonyia i suradnika. Riječ je o općim činjenicama karakterističnima za mlađu populaciju. Sastoji se od sedam komponenata: vandalizam, uživanje alkohola, uživanje droga, školski prijestupi, opća delinkvencija, krađa i fizički napad. Iz ekonomskih smo razloga ponovo uzeli samo po jedan primjerak tvrdnje za svaku sastavnicu. Postavljena pitanja odnosila su se na to je li ispitanik ikada počinio štetu ili je uništavao imovinu

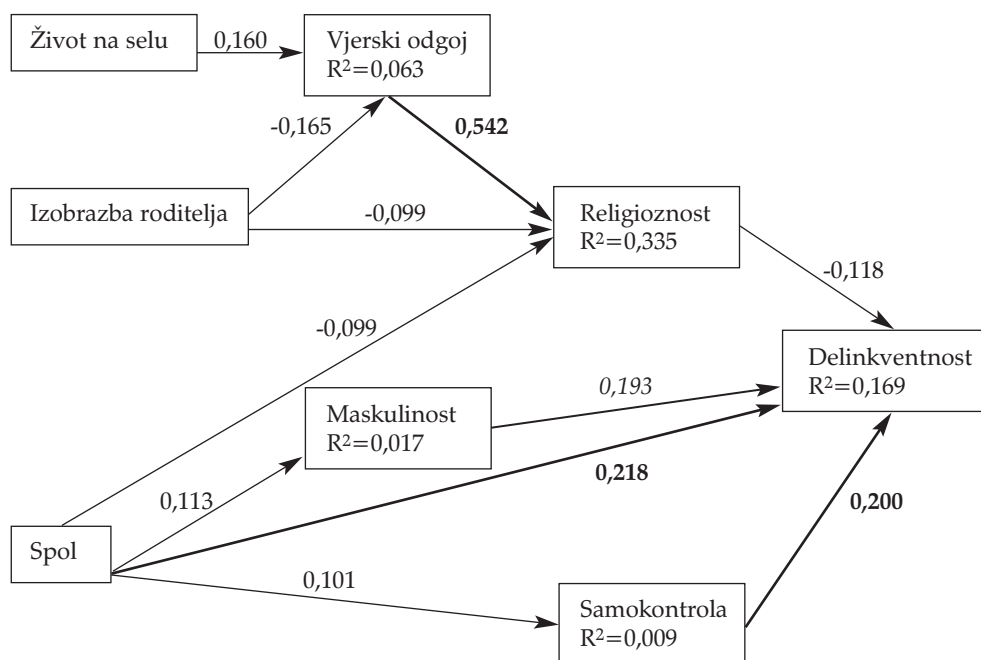
roditelja, zatim je li se namjerno i samo zbog užitka napio, je li pijan / drogiran išao u školu, je li namjerno kršio prometni znak "stop", je li prepisivao zadaće u školi, je li išta ukrao bližnjima te, konačno, je li udario ili fizički prijetio roditeljima. Kad bismo doslovce prihvaćali zaključke Hirschija i Gottfredsona, već je izvršenje bilo koje od navedenih radnji indikator delinkvencije kao stabilne karakteristike osobnosti. U našem slučaju nastojali smo oblikovati jedinstvenu homogenu ljestvicu.

Niz radnji u kojem su zastupljeni nasilje, prijevara, imovinska delinkventnost ili prometni prijestupi predstavlja raznolik niz opće delinkvencije, premda neke radnje nisu i kaznena djela. Prepisivanje zadaća u školi pokazalo se nediskriminantnom pojavom, što se vidi iz same učestalosti radnje (gotovo su svi priznali). Izostavili smo i izjavu o fizičkoj prijetnji roditeljima, koja je, premda faktorizirana, ipak bila rijetka (2,6%) i jednako raširena među djevojkama i mladićima. Uzeli smo u obzir pet izjava koje su odgovarale našim namjerama i njih smo uvrstili u ljestvicu. Kod svih radnji mladići su bili češći izvršitelji: razlike su bile najizraženije u tvrdnjama "ići u školu pijan ili drogiran", a beznačajne kod krađe predmeta (rijetka izjava). U dobivenom ukupnom mjerilu razlika se uspostavila u prosjecima: 7,5 (mladići) i 8,3 (djevojke) (10 – ni jedno počinjeno djelo). Konzistentnost naše ljestvice, iskazana  $\alpha$  koeficijentom, bila je 0,54. To ne indicira delinkventnost kao jedinstvenu pojavu u Hirschijevu smislu, ali je svakako riječ o povezanoj strukturi.

S obzirom na primijenjenu metodu koja je u znanosti najraširenija (anketiranje školske populacije), poznati su sljedeći prigovori:

1. Ispitivanje o prethodnim radnjama može dovesti do iskrivljavanja proučavanoga vremenskoga niza (realizacija delinkventnih djela može utjecati na religioznost). Stoga neki istraživači preporučuju pitanja o planovima i spremnosti za buduće aktivnosti, i to posebice scenarijskim ispitivanjima. Ipak, neka su metodološka ispitivanja utvrdila visok stupanj podudarnosti među prethodnim radnjama i spremnosti na njihovo ponovno izvršavanje u budućnosti (Welch i Tittle, 1991.).

2. Delinkventnost mladih nije jednaka općem pojmu delinkventnosti, a još manje ima veze s gospodarskom delinkventnošću, koja se odvija u organizacijskim okvirima i u okviru organizacijske kulture, a često u odnosu ili dogovoru s državnim tijelima (Simpson i Piquero, 2002.). Zbog toga smo u našem slučaju donekle ograničeni, premda niz naših delinkventnih radnji obuhvaća dosta raznovrstan spektar zabranjenih djelatnosti.



**GRAFIKON 1**  
Dijagram veza među relevantnim varijablama u objašnjenju delinkventnosti

Uz strelice su navedeni standardizirani beta-koeficijenti. Svi su statistički značajni najmanje na razini  $p=0,05$ .

## SPOZNAJE

Grafikon 1 najprije skreće pozornost na tradicionalni karakter religioznosti respondenata. Religioznost je koncentrirana kod ispitanika iz ruralnih sredina i negativno korelira s naobrazbom roditelja. Ovaj je odnos važno imati na umu jer je posebno istaknut u drugoj hipotezi.

U dijagramu putova na Grafikonu 1 izraženo je 17% varijance delinkventnosti. Kad bi naši nizovi tvrdnji o samokontroli i delinkventnosti bili još bogatiji, postojećim varijablama bio bi povećan opseg objašnjene varijance. Dakle, objašnjen je značajan opseg delinkventnosti, premda manje od onoga što navode Vazsonyi i suradnici (Vazsonyi i sur., 2001., 120). Čini se da je delinkventnost povezana sa svim pretpostavljenim determinantama, a beta-koeficijent kod religioznosti umjeren je i niži od onoga koji se odnosi na spol, maskulinitet i samokontrolu. Prisutan je u odgovarajućem smjeru (odsutnost religioznosti indicija je veće delinkventnosti) i, kao što ćemo vidjeti, riječ je o jačoj sadržinskoj povezanosti nego što iz samoga koeficijenta proizlazi. To će i biti predmetom naše daljnje analize. Neke druge varijable snažnije su povezane s delinkventnošću, a to su: spol, maskulinitet (prema Sandri Bem) i samokontrola, koja u spomenutom opisu doseže razinu beta-koeficijenta približno 0,2, i to uz osiguranje robu-

snosti tih koeficijenata. Povezanost između maskuliniteta i spola relativno je niska, što se može objasniti instrumentalnom usmjerenošću (koja je, uz dominantnost, druga komponenta maskuliniteta) cjelokupne studentske populacije, a ta je povezanost, ipak, u očekivanom smjeru (maskulinitet je izraženija kod muškaraca). Samokontrola je izraženija kod djevojkama, ali i ova povezanost ostaje umjerena.

Što se pak tiče naše prve hipoteze, možemo reći da je odbacena. Pokazuje se jasna povezanost između religioznosti i delinkventnosti te unutar regresijske analize koja uključuje druge varijable. Pitanje utjecaja religioznosti bit će jasnije ako religioznost promatramo drugačije, tj. ako je svedemo na tri stupnja, kao što se vidi u Tablici 1.

⇒ TABLICA 1  
Religioznost i delinkventnost

Religioznost	Broj delinkventnih radnji			Ukupno
	0 ili 1 radnja	2 ili 3 radnje	4 ili 5 radnji	
<b>Nereligiozni</b>				
Broj	123	170	72	365
% u Religioznost	33,7%	46,6%	19,7%	100,0%
% u Delinkventnost	26,3%	35,3%	36,7%	31,9%
<b>Mješoviti tip</b>				
Broj	232	239	98	569
% u Religioznost	40,8%	42,0%	17,2%	100,0%
% u Delinkventnost	49,7%	49,6%	50,0%	49,7%
<b>Religiozni</b>				
Broj	112	73	26	211
% u Religioznost	53,1%	34,6%	12,3%	100,0%
% u Delinkventnost	24,0%	15,1%	13,3%	18,4%
<b>Ukupno</b>				
Broj	467	482	196	1145
% u Religioznost	40,8%	42,1%	17,1%	100,0%
% u Delinkventnost	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Statistički uvid možemo objasniti ako iz tablice križanja izdvojimo one slučajeve koji su počinili srednje mnogo prijestupa (dva ili tri primjera među navedenim delinkventnim radnjama) te one koji ulaze u mješoviti tip s obzirom na religioznost. Na taj način dobivamo 2 x 2 tablicu, što nam omogućuje klasičan izračun omjera izgleda (eng. *Odds Ratio*).

⇒ TABLICA 2  
Religioznost i krajnje kategorije s obzirom na delinkventnost

Religioznost	Broj delinkventnih djela		Ukupno
	0 ili 1 radnja (Nedelinkventnost)	4 ili 5 radnji (Delinkventnost)	
Nereligiozni	123	72	195
Religiozni	112	26	138
Ukupno	235	98	333



Omjeri izgleda su  $RI=(123/72)/(112/26)=1,708/4,308=0,3965$ .

Izračun pokazuje da je za nereligiozne studente prosječno 1,7 puta vjerojatnije da budu nedelinkventni nego delinkventni, dok je taj odnos kod njihovih religioznih kolega bitno izoštreniji: kod njih je prosječno 4,3 puta veća vjerojatnost nedelinkventnosti nego delinkventnosti. Konačni omjer izgleda pokazuje da su izgledi nedelinkventnosti kod nereligioznih za dobre tri petine niži nego kod religioznih studenata.

Još više kazuje recipročni koeficijent ( $1/IR$ ), koji upućuje na vjerojatnost delinkventnosti (u usporedbi s nedelinkventnošću): ta vjerojatnost je među nereligioznima za 2,52 puta veća nego među religioznim studentima.

Možemo, dakle, govoriti o potvrdi izravnih i izraženih utjecaja osobne religioznosti, kako potvrđuju i druge studije (Johnson i sur., 2001.; Petterson, 1991.).

Navezanost na studij (nije predstavljen u Grafikonu 1) promatrali smo preko samo jednoga indikatora (redovitost pohađanja predavanja) i on je uputio na vezu u očekivanom smjeru. Njezina moć svakako bi bila viša kad bi broj varijabli iz te grupe bio viši. Taj čimbenik valja uzeti u obzir uvjetno, jer on nije od presudne važnosti kao oni koji su glavnim predmetom naše analize. Suprotno tome, povezanost s roditeljima pokazala se kao potpuno irelevantna. Studenti su već emancipirane osobe i pripadaju jednom drugom svijetu. Čimbenike društvene povezanosti, a time i društvene kontrole, valjalo bi svakako podrobnije ispitati.

Spol se pokazuje kao najsnažnija neovisna varijanta ( $\beta=0,213$ ), gdje koeficijent determinacije pokazuje visokih 7% varijance delinkventnosti i ostaje pritom robustan, iako ga kontroliramo maskulinošću (baca jaku sjenu na operacionalizaciju istoga pojma, prema S. Bem), uz indicaciju da je spol nesvodljiv čimbenik te da još nisu utvrđeni slojevi koji bi se nalazili iza njega. Temeljne determinacijske spoznaje na Grafikonu 1 indiciraju potporu sociobiološkom objašnjenju kriminaliteta i delinkventnosti, premda nalazimo i utjecaj društvenih varijanata. Ipak, spol među promatranima pokazuje izrazitu dominaciju i u skladu je s tim što je u kriminologiji znana temeljna činjenica (Kanazawa i Still, 2000.).

S obzirom na našu drugu hipotezu, nalazimo tragove koji upućuju na njezinu potvrdu. Podaci iz Tablice 3 pokazuju indicacije koje idu u prilog hipotezi da religioznost obuzdava delinkventnost snažnije u onim društvenim uvjetima koji predstavljaju "moralnu zajednicu". Prema Starku, to znači da je još uvijek riječ o relativno tradicionalnoj sredini, kakvo je selo. Tendencija se najjasnije izražava kod onih respondenata koji navode 4-5 vrsta počinjenih delinkventnih radnji, dakle kod najviše delinkventnih i neobuzdanih primjera. Ukupno je ta-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB  
GOD. 14 (2005),  
BR. 3 (77),  
STR. 531-544

FLERE, S.:  
RELIGIOZNOST...

● **TABLICA 3**  
Religioznost, tip  
naselja stanovanja i  
delinkventnost

kvih manje od 17%. Među religioznima najviše ih je u onim slučajevima kada govorimo o osobama koje stanuju u Mariboru (19%), a manje kada je riječ o onima koji stanuju u nekom drugom gradu (14,0%). Najmanje ih je među studentima koji žive na selu (10,5%). Jasna je, dakle, tendencija utjecaja tipa naselja. Suprotna povezanost manje je izražena, a vidi se kod onih koji nisu skloni delinkventnim radnjama (0-1 radnje). Među religioznima znatno ih je manje kod Mariborčana nego kod studenata koji žive u manjim naseljima. Isti se rezultati vide iz statističke značajnosti: prema Pearsonu, u Mariboru nema značajnosti, u usporedbi sa selom, gdje je ona viša. Ta bi tendencija bila izražajnije kad bismo primjenjivali preciznije instrumente s obzirom na tip naselja, a vjerojatno i kad bismo u uzorku imali grad veći od Maribora.

Stalno prebivalište	Religioznost		Broj delinkventnih radnji			Ukupno
			0 ili 1 radnja	2 ili 3 radnje	4 ili 5 radnji	
Maribor	Nereligiozni	Broj primjera	33	37	17	87
		% u Religioznost	37,9%	42,5%	19,5%	100,0%
	Mješoviti tip	Broj primjera	29	31	8	68
		% u Religioznost	42,6%	45,6%	11,8%	100,0%
	Religiozni	Broj primjera	9	8	4	21
		% u Religioznost	42,9%	38,1%	19,0%	100,0%
	Ukupno	Broj primjera	71	76	29	176
		% u Religioznost	40,3%	43,2%	16,5%	100,0%
Drugi grad	Nereligiozni	Broj primjera	40	69	27	136
		% u Religioznost	29,4%	50,7%	19,9%	100,0%
	Mješoviti tip	Broj primjera	77	81	33	191
		% u Religioznost	40,3%	42,4%	17,3%	100,0%
	Religiozni	Broj primjera	30	19	8	57
		% u Religioznost	52,6%	33,3%	14,0%	100,0%
	Ukupno	Broj primjera	147	169	68	384
		% u Religioznost	38,3%	44,0%	17,7%	100,0%
Seosko naselje	Nereligiozni	Broj primjera	50	64	28	142
		% u Religioznost	35,2%	45,1%	19,7%	100,0%
	Mješoviti tip	Broj primjera	125	127	56	308
		% u Religioznost	40,6%	41,2%	18,2%	100,0%
	Religiozni	Broj primjera	73	46	14	133
		% u Religioznost	54,9%	34,6%	10,5%	100,0%
	Ukupno	Broj primjera	248	237	98	583
		% u Religioznost	42,5%	40,7%	16,8%	100,0%

➔ **TABLICA 4**  
Pearsonovi koeficijenti  
povezanosti između  
religioznosti, tipa  
naselja stalnoga  
prebivanja i  
delinkventnosti

Stalno prebivalište	Pokazatelj	Vrijednost
Maribor	Pearsonov r	-,055
	Razina statističke značajnosti (p)	,469
	Broj važećih primjera	176
Drugi grad	Pearsonov r	-,135
	Razina statističke značajnosti (p)	,008
	Broj važećih primjera	384
Seosko naselje	Pearsonov r	-,135
	Razina statističke značajnosti (p)	,001
	Broj važećih primjera	583

## ZAKLJUČAK

Na temelju svega rečenoga može se potvrditi da među mladom populacijom u slovenskoj sredini u slučaju opće delinkventnosti postoji jasan obuzdavajući, inhibitorni utjecaj religioznosti. To međutim nije i najsnažniji čimbenik kojim bismo mogli objašnjavati delinkventnost. Ipak, njegovo djelovanje bez sumnje dovodi do velikih razlika u vjerojatnosti da će religiozna ili nereligiozna mlada osoba postati delinkvent.

Još je važniji čimbenik spol. Karakteristike osobnosti vezane za spol (Bem) same dovoljno govore. Jasan je i bitan utjecaj samokontrole kao osobne odlike u izvedenoj operacionalizaciji, prema Grasmicku i Vazsonyiu.

Činjenicu da religioznost obuzdava delinkventnost najplauzibilnije valja ugraditi u tumačenje religije kao socijalne kontrole, gdje religioznost djeluje onako kako ju je objasnio Durkheim. To znači da se ne može govoriti o nekoj potpunoj ili predominantnoj postmodernoj religioznosti, u kojoj bi sve bilo dopušteno i gdje bi sve vrijednosti bile jednake, gdje bi čak vrijednosna hijerarhija odumrla.

Činjenica da smo utvrdili negativnu povezanost delinkvencije sa studijskim angažmanom (premda je to korelat sinkronijske naravi) indicira da bi valjalo više pozornosti pridati socijalnoj kontroli (uključenost u društvene strukture, interes za očuvanje postojećega društvenoga poretka, pozitivan odnos prema društvenim pravilima i vrijednostima). Uzimamo, istina, u obzir da je veza delinkvencije s odabranim studijem aktualna i sinkronijska pojava, nasuprot onima koje smo proučavali i koje su bile oblikovane u prošlosti.

Nismo se upuštali u analizu djelovanja neovisnih varijabli na sklonost prema vršenju pojedinih vrsta prijestupa (što može biti predmetom posebnih studija), zato što smo slijedili koncept delinkvencije, ako ne jedinstvene, a ono svakako povezane strukture.

Mogućnost uopćavanja našega uzorka studenata na opće pučanstvo ograničena je, usprkos mogućnostima da isti osobni čimbenici djeluju cijeli život kao stabilan sustav (tvrdnje Gottfredsona i Hirschiya bez rezerve), osobito glede specifičnih prijestupa odraslih, poput službenih i gospodarskih delinkventnosti.

## LITERATURA

---

- Becker, G. (1961.), *Crime And Punishment: An Economic Approach*, *Journal of Political Economy*, 76: 169-217.
- Bem, S. (1981.), *Bem Sex Role Inventory: Professional Manual*, Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
- Durkheim, E. (1913.), *Les formes élémentaires de la vie religieuse*, Paris: Alcan.
- Durkheim, E. (1914.), *The Dualism of Human Nature and Its Social Condition*. U: R. Bellah (1973.), *Emile Durkheim on Morality and Society*, Chicago: Chicago University Press.
- Francis, L. (1991.), Is psychoticism really a dimension of personality fundamental to religion, *Personality and Individual Differences*, 13: 645-652.
- Francis, L. (1997.), The psychology of gender differences in religion: a review of empirical research, *Religion*, 27: 81-96.
- Francis, L. (1998.), Religiosity and femininity: do women really hold a more positive attitude toward Christianity?, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 37: 462-470.
- Gottfredson, M. R., Hirschi, T. (1990.), *A General Theory of Crime*, Stanford: Stanford University Press.
- Grasmick, H., Tittle, C., Bursik, R. i Aneklev, B. (1993.), Testing the core empirical implications of Gottfredson and Hirschi's general theory of crime, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30: 5-29.
- Hirschi, T., Stark, R. (1969.), Hellfire and Delinquency, *Social Problems*, 17: 202-213.
- Hirschi, T. (1969.), *The Causes of Delinquency*, Berkeley: University of California Press.
- Johnson, B., Jang, S. J., Larsons, D. B., Deli, S. (2001.), Does Adolescent Religious Commitment Matter: A Reexamination of the Effects of Religiosity on Delinquency, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38: 22-44.
- Kanazawa, S., Still, M. C. (2000.), Why men commit crimes and why they desist, *Sociological Theory*, 18: 434-447.
- Lavrič, M. (2002.), Pristop k merjenju razširjenosti novodobnih idej, *Anthropos*, 231-242.
- Lombroso, C. (1911.), *Crime, It Causes and Remedies*, New York: Little and Brown.
- Parsons, T. (1951./1964.), *The Social System*. Glencoe: The Free Press.
- Petterson, T. (1991.), Religion and Criminality: Structural Relation-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB  
GOD. 14 (2005),  
BR. 3 (77),  
STR. 531-544

FLERE, S.:  
RELIGIOZNOST...

ships between Church Involvement and Crime Rates in Contemporary Sweden, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30: 279-292.

Simpson, S., Piquero, N. L. (2002.), Low self control, organizational theory and corporate crime, *Law and Society Review*, 36: 509-538.

Sloane, D. M., Potvin, R. H. (1986.), Religion and Delinquency: Cutting through the Maze, *Social Forces*, 65: 87-105.

Stark, R., Kent, L., Doyle, D. P. (1982.), Religion and delinquency: the ecology of a 'lost' relationship, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 19: 5-23.

Sutherland, E., Cressey, D. (1947.), *Criminology*, Philadelphia: Lippincott.

Tittle, C., Welch, M. (1983.), Religiosity and Deviance: towards a contingency theory of constraining effects, *Social Forces*, 61: 653-682.

Vazsonyi, A., Pickering, L. E., Junger, M., Hessing, D. (2001.), An empirical test of a general theory of crime: a four nation comparative study of self-control and the prediction of deviance, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38: 91-131.

Welch, M. R., Tittle, C. R. (1991.), Religion and Deviance among Adult Catholics: A Test of the 'Moral Communities' Hypothesis, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30: 159-173.

## Religiosity and Delinquency: Research Results on the Population of Maribor University Undergraduates

Sergej FLERE  
Faculty of Education, Maribor

The relationship between religiosity and delinquency is studied on a survey sample (1200) of Maribor university undergraduates (2003). Ensuing from the Hirschi and Stark assertion (1969) as to a lack of link between religiosity and delinquency, as well as from the transformation of religiosity during post-modernity in a relativistic direction, it was supposed that there would be no link between religiosity and delinquency. This was rejected in this study by a finding of significant variation in the odds ratio as to committing delinquent acts among those who are intensively religious and those who are not religious at all. It was found that personal religiosity does have a definite inhibitory effect upon general type delinquency, even though the beta coefficient was not high (.155, sig. .000). Indications were found that religiosity has a greater delinquency inhibiting impact upon those residing outside a large city, in small town and rural surroundings, supporting the Stark et al. (1982) contention of "moral community", as the environment where religiosity does have an effect, in our case only a minor stimulus. Other variables also intervened, sex being the most potent one.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB  
GOD. 14 (2005),  
BR. 3 (77),  
STR. 531-544

FLERE, S.:  
RELIGIOZNOST..

## Religiosität und Delinquenz: eine Untersuchung unter Mariborer Studenten

Sergej FLERE  
Pedagogische Fakultät, Maribor

Mit einer im Jahre 2003 durchgeführten Umfrage sollte in einer Gruppe von 1200 Mariborer Studenten das Verhältnis zwischen Religiosität und Delinquenz untersucht werden. Ausgehend von der These von Hirschi und Stark (1969), dass es keinen Bezug zwischen Religiosität und Delinquenz gebe, wie auch vom Umstand der postmodernistischen Transformation der Religiosität in relativistischer Richtung war man davon ausgegangen, dass man keinerlei Berührungspunkte zwischen den genannten Phänomenen würde entdecken können. Mit der vorliegenden Untersuchung konnte diese These widerlegt werden, da man nämlich zwischen ausgesprochen religiösen Delinquenten und solchen Gesetzesbrechern, die überhaupt nicht religiös sind, eine wesentliche Abweichung ermittelte. Man stellte fest, dass Religiosität in Bezug auf eine allgemeine Form von Delinquenz ganz klar inhibierend wirkt, wenn auch der Beta-Koeffizient nicht hoch war (.155, sig. .000). Bestimmte Anhaltspunkte lassen darauf schließen, dass außerhalb großer Städte, also in kleineren Orten und auf dem Land, Religiosität inhibierend auf delinquentes Verhalten wirkt, was Stark und andere (1982) vertreten, die von einer "sittlichen Gemeinschaft" sprechen als von einem Umfeld, in dem Religiosität sehr einflussreich ist. In unserem Fall jedoch erwies sich dieser Einfluss als nur wenig bedeutsam. Es kamen dafür einige andere Variablen zum Zuge, darunter die Geschlechtszugehörigkeit als die stärkste Variable.